

Trideset let mladih raziskovalcev: ko za slavlje ni nobenega razloga, mi pa vseeno proslavljamo

Financiranje programskih skupin nacionalne agencije za raziskovalno dejavnost (ARRS) se le malenkostno prilagaja rezultatom raziskovalnega dela. Na prvi pogled je namenjeno stabilnemu financiranju slovenske znanosti, v resnici pa ohranjanju privilegijev raziskovalnih skupin na inštitutih in univerzah v obsegu, ki so ga dejansko definirali v prejšnjem sistemu, to je v času komunistične Jugoslavije, ter ohranjanju števila zaposlenih v državnih inštitutih ne glede na njihove rezultate.

Od tod tudi absurdno in čudaško pravilo, da se mora skupna vsota obsega programskega financiranja na posamezni raziskovalni organizaciji ohranjanjati. Slovenija je tako po deležu raziskovalcev v državnih raziskovalnih inštitutih v vrhu EU. Zaradi sedanjega sistema ARRS, ki podpira izredno šibko prilagajanje financiranja ARRS-programskih skupin dejanskim rezultatom njihovega raziskovalnega in razvojnega dela, so na škodi programske skupine, ki so v zadnjih 15 letih napredovale. Torej je politika ARRS usmerjena protirazvojno.

Po ARRS-sistemu, ki velja v zadnjem času (lahko bi rekli »s slabega na slabše«), se tudi mentorstva mladim raziskovalcem (MR) delijo avtomatično po ARRS-programih, torej dejansko brez upoštevanja znanstvene odličnosti. Ni problem, da mentorstva deli vodja programa, problem je, da se mentorstva ARRS mladim raziskovalcem delijo praktično

po razdelitvi sredstev ARRS-programom izpred 15 let, ki pa je bila dejansko narejena po stari delitvi iz časov socialistične samoupravne Raziskovalne skupnosti (po tako imenovanem sistemu dot). Česa takega ni več v nobeni bivši socialistični državi, ki se je priključila EU. Zato pa tudi močno zaostajamo za Češko, Poljsko, Estonijo itd.

Načrtovana akcija MR+, ko bi razdelili malo več kot 10 odstotkov mentorstev (menda 25 po številu) po merilih znanstvene odličnosti, se zdi kot norčevanje. Zakaj ARRS ne razdeli vseh 100 odstotkov mentorstva MR-jem po merilih znanstvene odličnosti, ampak samo nekaj več kot 10 odstotkov? Odgovor je jasn: zaradi ohranjanja neupravičenih privilegijev in ohranjanja obsega financiranja raziskovalnih organizacij in raziskovalnih skupin, ki so bili dejansko podeljeni v prejšnjem socialističnem sistemu.

Ob tem ARRS kot izjema med evropskimi raziskovalnimi agencijami edina ne pridobiva sredstev EU za doktorske študente, to je EU-sredstev za mlade raziskovalce, kar je prava katastrofa in kliče po ukinitvi ARRS in ARRS-znanstvenih svetov v sedanji obliki ter po ustanovitvi nove raziskovalne agencije, katere sodelavci bodo sposobni pridobivati sredstva EU. Ter seveda po prilagoditvi pravilnikov ARRS, ki bodo ustrezali evropskim merilom in omogočali pridobivanje evropskih sredstev.

Naj na koncu ponazorim zaostajanje Slovenije za državami, kot sta Češka in Poljska, s primerom financiranja mladih raziskovalcev na Poljskem, kjer so v nasprotju z ARRS sposobni pridobivanja evropskih sredstev za mlade raziskovalce Marie Curie in tudi formiranja evropsko primerljivih pravilnikov za izbiro mentorjev ter doktorskih študentov, ki niso prilagojeni parcialnim lokalnim interesom in ohranjanju privilegijev iz socialističnih časov, tako kot je to v primeru ARRS-pravilnikov. Torej, na Poljskem v Varšavi en sam, za poljske razmere relativno majhen raziskovalni inštitut, to je varšavski Inštitut za fizikalno kemijo, razpisuje v letošnjem letu 22 (dvaindvajset) mest mladih raziskovalcev z neto mesečno plačo okoli 1600 evrov. Sredstva so sofinancirana iz evropskih skladov (Marie Curie actions). Doktorandi ne smejo biti poljski državljani, en mentor mora biti Poljak, drugi mentor pa iz druge države. Doktorandi bodo 30 mesecev delali na Poljskem v omenjenem inštitutu, 18 mesecev pa na ustanovi v tujini, kjer je zaposlen mentor iz tujine. Med mentorji iz tujine lahko najdemo tudi dva Slovenca.

Za primerjavo, na ARRS se hvalijo, da bodo za vso Slovenijo v okviru akcije MR+ razdelili 25 mentorstev MR-jem na leto po merilih znanstvene odličnosti, v Varšavi pa en sam inštitut razdeli po merilih znanstvene odličnosti približno enako število mentorstev.